Готовність платити за якісні природні ресурси

№ з/п	Варіанти використання ріки залежно від якості води	Середня готовність заплатити всіх з групи опитуваних	Середня готовність заплатити з групи користувачів ріки	Середня готовність заплатити з групи некористувачів ріки
1	Збереження попередньої якості води для суходільних цілей	24,5	45,3	14,2
2	Покращання якості води до рівня рибогосподарських стандартів	17,6	31,3	10,8
3	Покращання якості води до рівня стандартів для питтєвого використання	12,6	20,2	8,5

Висновки. Стимулюючи заходи з охорони природного довкілля та підвищуючи його якість, туристичне підприємство має змогу отримати соціально-економічний ефект. Отже, якість природного середовища дає можливість формувати туристичну привабливість території.

1. Мельник Л.Г. Экологическая экономика: Учебник. – Сумы, 2001. 2. Розміщення продуктивних сил (теорія, методи, практика): Монографія / Ю.І. Стадницький, А.Г. Загородній, Т.Б. Данилович, О.Е. Товкан. – Львів, 2002. 3. Пахомова Н.В., Рихтер К.К. Экономика природоиспользования и охраны окружающей среды: Учеб. пособие. – СПб., 2001.

УДК 330

В.П. Новіков*, А.М. Кричковська*, Н.Л. Заярнюк*, Л.Д. Болібрух*, В.С. Комар, О.М. Федоришин***
*Національний університет “Львівська політехніка”,
**Львівський державний медичний університет ім. Д. Галицького

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

© Новіков В.П., Кричковська А.М., Заярнюк Н.Л., Болібрух Л.Д., Комар В.С., Федоришин О.М., 2003

Аналізуються зміни державного впливу на ціноутворення в фармацевтичній галузі залежно від економічного стану фармацевтичного ринку України. Встановлено пріоритетні напрямки, за якими повинні йти в своєму бізнесі суб’єкти фармацевтичного господарювання.

We presented an analysis of government’s influence on formation of prices in pharmaceutical area, in dependance of economical situation in pharmaceutical market in Ukraine. We put in the essential direction, which have to follow each owner in pharmaceutical business.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв’язок з важливими науковими та практичними завданнями. Важливою проблемою для конкретного суб’єкта фармацевтичного господарювання є прогноз подальшого розвитку фармацевтичної галузі і, при регулюванні та встановленні законодавцем тих чи інших форм ціноутворення, прийняття правильного рішення щодо розширення чи звуження підприємницької діяльності та зміни її форм.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Аналіз досліджень та публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Характерною ознакою ринкової економіки є вільні відносини між суб'єктами господарювання та вільне ціноутворення. Однак у будь-якій державі навіть з розвинутою економікою абсолютно вільного ціноутворення не може бути.

По-перше, діють об'єктивні економічні закони, які обмежують ціни. Виробник не може запропонувати ціну на свій товар, яка буде нижчою за вартість сировини, матеріалів, комплектуючих, робочої сили, непрямих витрат, тобто нижчу від собівартості. Реалізатор не може встановити ціну, яка перевищуватиме попит, тобто таку, за якою споживач може придбати цей товар. В умовах ринкової економіки діє система саморегулювання цін.

Крім процесів саморегулювання, у будь-якій державі (з розвинутою ринковою економікою чи з командно-адміністративною системою) державні органи впливають на процес ціноутворення. Так, в Україні теж діють різні ціни залежно від ступеня регулювання: фіксовані, регульовані, вільні, індикативні.

Більшість країн мають так звану змішану економіку, яка базується на ринковій конкуренції та макроекономічному регулюванні з боку держави. Переважно перехід будь-якої держави до ринкових відносин у кінцевому підсумку сприяє розвитку економіки, однак при цьому збільшується кількість кризових ситуацій. Тому держава повинна втручатись в економічні процеси тільки з метою пом'якшення негативних явищ. Загалом такий вплив має антикризовий характер. Державний вплив на ціни здійснюється не лише через систему ціноутворення, а й регулюванням ставок оподаткування, відсоткових ставок на кредити, розмірів орендної плати. Особливе значення має антимонопольне регулювання, яке передбачає вжиття різних заходів у разі порушення підприємствами ділових відносин.

Отже, регулювання цін державою відбувається різними методами, але законодавець не дає пояснень своєї подальшої стратегії і тактики щодо окремої галузі.

Необхідно пам'ятати, що основна мета державного регулювання, – це [1, 2, 3, 4, 5]:

– забезпечення рівноваги співвідношення між монополією та конкуренцією;

– стримування інфляційного підвищення цін;

– соціальний захист населення, тобто диференційований підхід до встановлення чи змін роздрібних цін на окремі товари або послуги;

– формування нового попиту населення та культури споживання завдяки встановленню знижених цін;

– запобігання споживанню соціально шкідливих товарів або тих, що можуть загрожувати життю та здоров'ю людини.

Мета державного регулювання цін у будь-якій країні залежить від багатьох чинників: національних особливостей; кліматичних умов; наявності сировини; матеріалів; політичної ситуації у країні; становища держави у світовому поділі праці.

Ступінь регулювання цін з боку держави визначається економічними умовами, які складаються в державі. Якщо кризові тенденції уповільнюються, то й держава обмежує регулювання цін.

Цілі статті. Провести аналіз змін державного впливу на ціноутворення в фармацевтичній галузі залежно від економічного стану фармацевтичного ринку України.

Основний матеріал дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За 10 років незалежності України економіка нашої держави пройшла ряд

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

етапів. Розглянемо особливості державного впливу на ціноутворення в фармацевтичній галузі на кожному етапі. Отже, в 1990 році, коли Україна стала незалежною державою, їй дісталась фармацевтична галузь, сформована в певному обсязі і відкрита в територіально-економічному плані. При незавезенні сировини, матеріалів тощо ззовні, зупинили свою роботу фармацевтичні підприємства. Виникла необхідність у формуванні своєї фармацевтичної промисловості. Доки відбувався цей процес, населення України повинно було бути забезпечене медикаментами.

У період з 1990 по 1993 рр. ціни на медикаменти в Україні залишаються встановленими або фіксованими. Тобто ціни залишаються незмінними від часів Радянського Союзу. Націнка при їх гуртовому та роздрібному продажі не встановлюється. Повністю працює централізована система встановлених цін.

Щоб було зрозуміліше, різні етапи економічного розвитку пропонуємо розглянути на моделі з 5-ти найходовіших препаратів:

Анальгін	табл	0,5	№10 уп.	10	0-60	6-00
Валідол	-\-	0,06	№ 6 уп.	10	0-23	2-30
Кавінтон	-\-	5 mg	№50 уп.	10	20-38	203-80
Кальцію глюконат	-\-	0,5	№10 уп.	10	0-23	2-30
Дуо-Септол	-\-	0,48	№20 уп.	10	4-15	41-50
						разом 255-90

Для простоти підрахунків взято лише таблетовані форми в однакових кількостях, ціни реального часу (Цінник “ Аптека галицька” № 8, 2002 р. Львів). Отже, в 1990–1993 рр. об’єкт господарювання (аптека) не встановлює націнок і відповідно не отримує прямих прибутків.

В 1993 р. в зв’язку з дефіцитом медикаментів та неможливістю забезпечити попит населення вперше відбувається адміністративне регулювання цін на основі граничного рівня рентабельності. В роздрібній торгівлі він був визначений в розмірі 8 % до роздрібного товарообігу, в гуртовому – 3 % до гуртового товарообігу в окремих видах промисловості – 25–50 % до затрат.

Адміністративне регулювання цін відбувалось через обласні аптекоуправління методом спущення на окремі медикаменти нових фіксованих цін. При цьому зменшувався або збільшувався номінал товарообігу суб’єкта господарювання, але реального прибутку аптека не отримувала.

Анальгін	табл.	0,5	№10 уп.	10	0-66	6-60
Валідол	-\-	0,06	№ 6 уп.	10	0-25	2-50
Кавінтон	-\-	5 mg	№50 уп.	10	25-00	250-00
Кальцію глюконат	-\-	0,5	№10 уп.	10	0-25	2-50
Дуо-Септол	-\-	0,48	№20 уп.	10	4-15	41-50
						разом 303-10

Отже, у цьому випадку показник товарообігу збільшився, але реального прибутку об’єкт господарювання не отримав.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

З 1993 р. приймається багато законів України, які дають змогу об'єктам господарської діяльності відокремитись від централізованих структур і створити підприємства типу акціонерних товариств, приватних підприємств ТзОВ з власними розрахунковими рахунками в банку. Фактично з 1993 р. в Україні ціни на медикаменти є вільно відпущені. Це пов'язано з подальшою інфляцією всієї економіки, з дефіцитом медикаментів на внутрішньому ринку. Надзвичайно швидко новостворені структури вирішують питання дефіциту медикаментів. Суб'єкт господарської діяльності вперше отримує реальний прибуток.

					оптова ціна	сума	роздрібна ціна	сума
Анальгін	табл	0,5	№10 уп.	10	0-60	6-00	0-90	9-00
Валідол	-\-	0,06	№ 6 уп.	10	0-23	2-30	0-40	4-00
Кавінтон	-\-	5 mg	№50 уп.	10	20-38	203-80	30-00	300-00
Кальцію глюконат	-\-	0,5	№10 уп.	10	0-23	2-30	0-50	5-00
Дуо-Септол	-\-	0,48	№20 уп.	10	4-15	41-50	6-10	61-00
					разом	303-10	разом	379-00

Прибуток становить 123 грн. 10 коп.

Це реальний прибуток, який отримав об'єкт підприємницької діяльності від реалізації медикаментів.

Структура вільної оптової і вільної відпускної ціни складається з таких елементів: собівартості, прибутку підприємства-виробника товару, акцизу і ПДВ.

У 1996 р. виходить наказ з переліком медикаментів, ціна на які регулюється державою методом встановлення max % торговельної націнки не більше 10 %. Це медикаменти, які застосовуються при певних захворюваннях (туберкульоз, бронхіальна астма, ревматоїдний артрит, онкозахворювання, тощо). Відповідно прибуток аптечного закладу знижується. Регулювання цін, як відмічалося раніше, залежить і від політичного становища держави. Україна приймає багато важливих рішень, постанов і законів, які сприяють її входженню в економічну систему ЄС. В зв'язку з цим її фармакологічна галузь також повинна підлягати певній реорганізації.

В квітні 2002 р. виходить наказ № 4004, який включає понад 900 найменувань медикаментів, ціни на які будуть контрольовані. Тобто встановлюється жорстка система націнок на готову продукцію як на виробництві, так і при роздрібній торгівлі.

					оптова ціна	сума	роздрібна ціна	сума
Анальгін	табл	0,5	№10 уп.	10	0-60	6-00	0-72	7-20
Валідол	-\-	0,06	№ 6 уп.	10	0-23	2-30	0-28	2-80
Кавінтон	-\-	5 mg	№50 уп.	10	20-38	203-80	24-10	241-00
Кальцію глюконат	-\-	0,5	№10 уп.	10	0-23	2-30	0-28	2-80
Дуо-Септол	-\-	0,48	№20 уп.	10	4-15	41-50	5-00	50-00
					разом	303-10	разом	303-80

Отже, прибуток становить 47 грн. 90 коп.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

По відношенню до 123 грн. 10 коп. прибуток аптеки зменшився в 2,5 раза. Міністр МОЗ України у своєму інтерв'ю у вересні 2002 р. наголосив про можливість повністю встановлених цін на медикаменти протягом одного року. Встановлення повністю фіксованих цін пов'язане також із страховою медициною. Адже, якщо страхування громадян проводитиметься на державному рівні, то економічні розрахунки можливо вести в межах цілої держави, базуючись на конкретних фіксованих цінах. Якщо страхові компанії будуть приватні, то вони зможуть працювати з невеликими фармацевтичними фірмами і оперувати цінами цієї фірми.

Але чи чесна ця політика ціноутворення до конкретного підприємця, котрий на власні кошти відкрив аптечний заклад чи мережу таких закладів у той час, коли ціни були вільні?

За умови ринкової економіки комерційний успіх будь-якого підприємства або підприємця залежить від правильно вибраної стратегії і тактики ціноутворення. Складність ціноутворення полягає в тому, що ціна – категорія кон'юнктурна. На її рівень мають вплив комплекс політичних, економічних, психологічних і соціальних чинників [7].

Здавалося б при досягненні належного розвитку ринку в країні можна було б обмежити прямий вплив держави на ціноутворення в фармацевтичній галузі і перейти до вільного ціноутворення. Але ринок лікарських препаратів має свої особливості, які відрізняють його від ринків інших товарів широкого вжитку. По-перше, кінцевий споживач лікарського препарату (пацієнт) не має будь-якого впливу на вибір лікарського препарату, зокрема на лікарські препарати, які виписані лікарем по рецепту. Більше того, лікарські препарати, необхідні для лікування конкретного захворювання, не завжди можуть замінюватись один одним. По-друге, для ринку лікарських препаратів характерно те, що медичні видатки сплачуються не споживачем, а закладами соціального забезпечення.

З Директиви 89/105 ЄС маємо такі показники (таблиця):

Показники впливу держави на процес ціноутворення

Держава	Вплив держави на ціноутворення	Загальні видатки на охорону здоров'я (% від ВНП)	Видатки на лікарські препарати (% від видатків на охорону здоров'я)	Компенсування вартості лікарських препаратів (% від загальних видатків)
Бельгія	Контроль за ціноутворенням	6,3	16,8	66
Данія	Вільне ціноутворення	6,1	11,1	61
Німеччина	Вільне ціноутворення	13,1	15,9	63
Греція	Контроль за ціноутворенням	6,6	31,0	70
Іспанія	Контроль за ціноутворенням	5,3	14,3	61
Франція	Контроль за ціноутворенням	8,2	17,1	64
Ірландія	Вільне ціноутворення разом з фарм. фірмами	6,6	7,7	75
Італія	Контроль за ціноутворенням з урахуванням середніх цін в ЄС	5,2	17,9	69
Нідерланди	Вільне ціноутворення	9,9	7,7	68
Португалія	Контроль за ціноутворенням	3,7	30,7	62
Велика Британія	Вільне ціноутворення + контроль	6,7	11,6	78

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Тому стає зрозуміло, чому більшість держав ЄС прийняли міри з контролю за цінами на лікарські засоби. Ці міри формують напрямок політики держав ЄС в галузі охорони здоров'я, які мають забезпечити найефективніше лікування громадян без зайвих громадських витрат (рисунок).

В Директиві Ради ЄС від 21 грудня 1988 р. "Про гласність відносно регулювання цін на лікарські засоби для людини..." висуваються лише дві вимоги: реалістичність і прозорість цін. Кожний лікарський засіб може мати свою ціну, розраховану з урахуванням реальної вартості і використанням прозорого методу розрахунку цін [8].

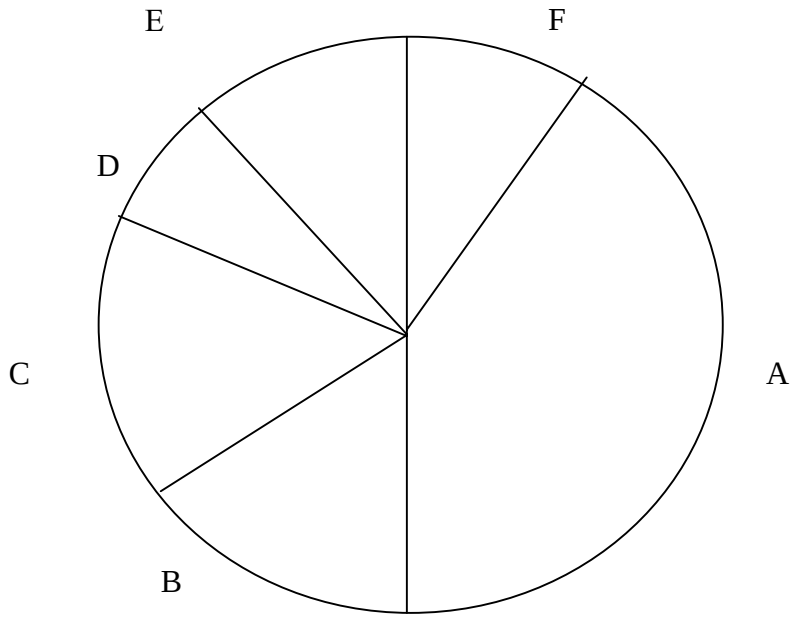

A – виробництво 40 %
B – розробки та дослідження 15 %
C – медична інформація та реклама 15 %
D – розподіл та реалізація 9 %
E – адміністративні витрати 11 %
F – прибуток та покриття ризику 10 %

Структура цін лікарських препаратів в країнах ЄС (частка виробника)

Отже, на розподіл і реалізацію відводиться лише 9 % від ціни лікарського препарату.

Висновки. Враховуючи досвід європейських країн, і те, що наша держава взяла курс на інтеграцію в ЄС, імовірно, що подібна структура цін на лікарські препарати встановиться і в Україні. Тому власники аптечних структур не можуть розраховувати в майбутньому на великі прибутки. Враховуючи це, підприємцям доведеться перейти від маркетингової стратегії "ринку виробника" до стратегії "ринку споживача". А для цього необхідне створення аптечного закладу нового типу, в якому б виконувались побажання найвимогливішого клієнта з залученням принципів фармацевтичної опіки.

Закон України від 03.04.97 р. №168 "Про податок на додану вартість" п. 5.1.7. – звільнення від ПДВ. 2. Закон України від 04.04.96 р. №123 "Про лікарські засоби". 3. Закон України від 03.07.96 р. №270 "Про рекламу". 4. Указ Президента України від 03.02.98 р.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

№79 "Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності". 5. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.10.93 р. №831 "Про затвердження Положення про видачу Державним комітетом по нагляду за охороною праці власникам підприємств, установ, організацій дозволу на початок роботи". 6. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.95 р. №108 "Про порядок заняття торговою діяльністю і правила торговельного обслуговування населення". 7. Немченко А.С. Фармацевтическое ценообразование. – Харьков, 1999. 8. О гласности относительно мер по регулированию цен на лекарственные препараты для человека и о включении их в сферу действия государственной системы медицинского страхования. Директива Совета ЕС 89/105/ЕЕС от 21.12.88. – Лицензирование в Европейском Союзе: фармацевтический сектор. – К., 1998.

УДК 330

А.М. Ульянова
Національний університет "Львівська політехніка"

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ ТА ФОРМИ ЇХ ПРОЯВУ В УКРАЇНІ

© Ульянова А.М., 2003

Розглянуто глобалізацію як явище, її позитивні та негативні впливи, а також показано форми її вираження в Україні. На основі здійсненого аналізу показано власне бачення перспективи розвитку держави за умов глобалізації.

Globalisation as a phenomenon and its positive and negative affects are described in the article. Its forms that take place in Ukraine are also shown. On the basis of the analysis, the personal view on Ukrainian development perspectives in the terms of globalisation are represented.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Глобалізація (походить від англ. globalisation – загальна організаційна структура , яка включає в себе весь світ і впливає на нього) як явище виникла у другій половині XX ст. і сьогодні стала одним з ключових процесів розвитку економіки. Глобалізація характеризується збільшенням масштабів світової торгівлі та інших процесів міжнародного обміну в умовах інтегрованої світової економіки .

Глобалізацію можна охарактеризувати як посилення взаємозалежності і взаємовпливу різних сфер і процесів світової економіки, яке відображається в поступовому перетворенні світового господарства в єдиний ринок товарів, послуг, капіталу, робочої сили і знань [3, с. 101].

Процес охоплює різні сфери світової економіки: міжнародну торгівлю, рух чинників виробництва, фінансово-кредитні і валютні операції, співробітництво у виробничій, інформаційній та науково-технічній і технологічній сферах. Явище глобалізації несе з собою як позитивні, так і негативні наслідки. Україна, вступивши на шлях незалежної держави, зазнає значного впливу з боку глобалізаційних впливів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Останні дослідження в цій галузі спрямовані передусім на світову економіку та

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua